

TIVOLI VREDEN BURG

Dinsdag 20 september 2016

TivoliVredenburg - Hertz - 20.15 uur

Serie Minimal Music

TERRY & GYAN RILEY

Terry Riley *1935

Simply M

Las Puertas

Mongolian Winds

Piedad

Ebony Horns

The Shape of Flames (Europese première)

Turning

Pauze

Gyan Riley *1977

Folk Song

Melismantra

'De mooiste muziek is die van de wind door de Ponderosa-dennen', aldus Terry Riley, vorig jaar oktober op het Gitaar-festival van Uppsala. Het tekent de openheid en bescheidenheid van een man die de geschiedenis van de muziek veranderde. De 81-jarige componist schreef al weer zo'n halve eeuw geleden *In C*, waarmee het muzikale minimalisme begon.

In C bestaat uit een enkel partituurblaadje, met daarop 53 verschillende motiefjes. Er staat niet aangegeven voor welke instrumenten het stuk is bedoeld, wat het tempo moet zijn, of de dynamiek en hoe lang het duurt, noch in welke volgorde de segmenten moeten worden gespeeld en hoe vaak herhaald. *In C* werd voor het eerst uitgevoerd in november 1964 in een zaaltje van het San Francisco Tape Music Center voor zo'n honderd hippieachtige luisteraars. Het veroorzaakte een lichte sensatie, die zich langzaam maar zeker zou uitbreiden tot een muzikale aardbeving.

Niet dat Terry Riley bewust van plan was de knuppel in het hoenderhok van de twaalftoons- en seriële muziek van de jaren vijftig te gooien. 'Ik was alleen maar op zoek naar muziek die anders was', vertelde hij eens in een interview. Het minimalisme - globaal gezegd, muziek met veel repe-terende motieven en ritmes met daarin kleine, geleidelijke verschuivingen - werd de oplossing voor iedere componist die terugverlangde naar de tonaliteit, maar niet wilde terugvallen op de oude muziektraditie. Én voor muzikliefhebbers die met de beste wil van de wereld de structuur van de ver doorgevoerde seriële muziek niet meer konden volgen.

Terry Riley werd een icoon en inspiratie voor veel componisten en muzikanten. In Amerika waren dat bijvoorbeeld Steve Reich (tevens een van de uitvoerders tijdens de première van *In C*) Philip Glass en John Adams. In Europa lieten Michael Nyman, Gavin Bryars en Arvo Pärt zich door het stuk inspireren en ook Louis Andriessen zegt dat zijn composities *De Volharding* en *De Staat* elementen hebben die terug te voeren zijn op Rileys *In C*. Behalve de nieuwe moderne muziek infiltreerde het minimalisme ook de pop- en rockscene. Terry Riley werkte samen met musici als John Cale, een van de oprichters van de legendarische rockgroep Velvet Underground, en schreef muziek voor Pete Townshend van the Who. Maar ook werkt hij al jaren samen met het Kronos Quartet, wat resulteerde in dertien strijkkwartetten.

Riley componeert en speelt nog altijd. In (bijna) al zijn muziek speelt improvisatie een rol. Zijn composities kunnen vaak door verschillende bezettingen worden uitgevoerd en bevatten elementen uit populaire muziek, wereldmuziek (vooral uit India) jazz, en klassiek, waarbij hij regelmatig gebruikt maakt van elektronische middelen. Daarnaast is ook de natuur een grote inspiratiebron.

Ondanks zijn hoge leeftijd speelt en componeert hij nog altijd. In een recent interview vertelde hij dat hij zelfs het gevoel heeft, juist nu op zijn best te zijn.

Terry & Gyan, 'a marriage of mind and spirit'

De werken op dit programma komen uit verschillende periodes. *Turning* en *Mongolian Winds* dateren van de jaren tachtig, *Piedad* en *Ebony Horns* uit de jaren negentig en *Simply M*, *Melismantra* en *The Shape of Flames* ontstonden deze eeuw. Doordat ze bij elk concert weer anders (kunnen) worden uitgevoerd zijn ze ook altijd nieuw. Verschillende van Terry Riley's stukken kwamen tot stand in samenwerking tussen hem en zijn zoon Gyan, die behalve gitarist ook componist is. De *New Yorker* omschreef Gyan Riley als 'een Amerikaanse eenmans-muziekmachine die vriendelijk door de velden trekt van de jazz, wereldmuziek en het post-minimalisme.' De laatste twee werken op het programma zijn van Gyan Rileys hand. Over het

samenwerken met zijn zoon verklaart Terry Riley dat niets hem meer voldoening geeft dan het improviseren met Gyan. 'Al vaak bereikten we op het podium een intuïtieve synchronisatie. Gyan voegt een geniaal contrapunt toe aan de lijnen en stemmingen van de stukken en verrast me steeds opnieuw met een virtuositeit die de basis is van zijn muzikale scheppingen en die ze vervult van energie. Ik kan me geen betere combinatie van geest en verstand voorstellen als die in deze samenwerking tot stand komt.'

Een tour de force, een dollemansrit en mijmeringen

Hoewel vaak uitgaand van dezelfde principes - repetitieve elementen, improvisatie, terugkerende motieven, etc. zijn de stukken op dit programma enorm verschillend. Zo is *Simply M*, uit 2007 een uitgebreide solo voor piano en een tour de force - zeker voor een ruim tachtigjarige - met complexe motieven in een voortdurend hoog tempo, soms hamerend, dan weer lyrisch. Muzikale invloeden zijn onder meer ragtime, jazz en pop, met een vleugje Mendelssohn. *Piedad* (devotie) uit 1995 voor (akoestische) gitaarsolo is juist poëtisch en naar binnen gekeerd met verwijzingen naar Spaanse flamenco. Riley droeg dit stuk op aan zijn zoon Gyan. *Mongolian Winds*, waarin Gyan en Terry (waarschijnlijk) samenspelen, is bij vlagen melancholiek en dromerig, dan weer jazzy-boogiewoogie-achtig met een ostinate baslijn - alhoewel die bij een andere keuze van de uitvoerder ook weer zomaar kan wegvallen. Dit werk klinkt overigens ook heel goed uitgevoerd door een strijkkwartet. In sommige werken, of 'songs', zoals Riley ze vaak noemt, zingt de oude meester - in *Ebony Horns*, bijvoorbeeld. De prachtige doorleefde stem van Riley lijkt op die van een oude blueszanger, maar dan een die de Indiase stemtechniek beheerst, dankzij zijn lessen bij de Indiase Pandit Pran Nath in de jaren zeventig. Een bijzondere gewaarwording. *Turning*, ook een project van Terry en Gyan samen, begint als een dollemansrit maar stemming en het tempo kantelen snel naar beschouwend en bijna loom. Vervolgens komt de muziek weer op gang om weer terug te keren naar gemijmer. Het is mooi om te volgen hoe de een de ander verleidt tot verandering of versnelling om via een omweg weer terug te keren naar de rust. Met *Melismanttra*, dat weer voor een totaal ander geluid zorgt - het is gebaseerd op Indiase raga - eindigt het concert oosters, mysterieus en melodieus.

Agnes van der Horst

Terry Riley wordt alom beschouwd als de aartsvader van de minimal music. Stilstaan is er voor hem niet bij. In de loop van de jaren verwelkomde hij elementen van jazz, ragtime en Noord-Indiase raga in zijn muziek. Hij viert zijn tachtigste verjaardag met een tour met zijn zoon en gitarist **Gyan Riley**. Terry Riley studeerde aan het Shasta College, de San

Francisco State University en het conservatorium van San Francisco voor hij zijn masters behaalde in compositie aan de UC Berkeley. Hij studeerde bij Seymour Shifrin en Robert Erickson en was betrokken bij het experimentele San Francisco Tape Music Center, waar hij samenwerkte met onder andere componist Steve Reich. Zijn belangrijkste mentor was echter Pandit Pran Nath (1918-1996), een expert op het gebied van Indiase klassieke zang, die ook les gaf aan La Monte Young. Samen met Pran Nath ondernam Riley vele reizen naar India voor studie en om hem te begeleiden op tabla, tambura of met zang. Gedurende de jaren zestig reisde hij ook vaak door Europa, waar hij zichzelf onderhield met piano spelen in uitgaansgelegenheden. In 1971 kreeg hij een aanstelling als docent Indiase klassieke muziek aan het Mills College in Californië. In 2007 ontving hij een Honorary Doctorate Degree in Music van de Chapman Universiteit. In de jaren zestig was Riley befaamd om zijn 'All-Night Concerts', waarbij hij de gehele nacht voornamelijk geïmproviseerde muziek speelde op een oud harmonium en een getapete saxofoon. Als hij een pauze nodig had, draaide hij fragmenten saxofoonmuziek die hij gedurende de avond had opgenomen. Publiek kwam met slaapzakken, hangmatten en zelfs de hele familie naar deze concerten. Riley componeerde onder andere 13 werken voor het Kronos strijkkwartet, waarmee hij nauw samenwerkt. In 1991 schreef hij zijn eerste orkestwerk *Jade Palace*, waarna meer composities volgden. Tegenwoordig doceert Riley Indiase zang (raga's) en piano, en geeft in die hoedanigheden ook concerten.

Rileys vroege werk is sterk beïnvloed door Karlheinz Stockhausen. Na zijn ontmoeting met La Monte Young week hij echter uit in de richting van de minimal music. Het strijkkwartet uit 1960 is het eerste werk in deze nieuwe stijl. Het werd gevolgd door een strijktrio waarin hij voor het eerst de korte herhalende frasen gebruikte waar hijzelf en de minimalistische stijl om bekend werden.

Het verheugt hem dat hij tijdens zijn jubileumtour samen met zoon speelt: 'Nothing I have done in this life has given me more satisfaction than improvising with Gyan. Nothing I have done can match the intuitive synchronicity we have shared many times on the stage. Gyan supplies a brilliant counterpoint to the strands and moods of these pieces, always surprising me with a virtuosity that serves and energizes his musical invention. I could not have dreamed up a better marriage of mind and spirit than this collaboration.'

Het volgende concert in de serie Minimal Music
Zaterdag 19 november - 20.15 uur

Amsterdam Sinfonietta & Isabelle van Keulen

Werken van Herrmann, Takemitsu, Greenwood en Glass